

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

XVII. post Trinitatem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

T VI
21

Obscuro vos ego vincitus in Domino, ut dignè ambuletis vocati-
one, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudi-
ne, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, solliciti
seruare vnitatem spiritui in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus
spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestra. Vnus
Dominus, vna fides, vnum baptisma. Vnus Deus, & Pater omnium, qui est
super omnes, & per omnia in omnibus nobis.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ephes. 3.

Superioris Dominicae lectio in eadem epistola ibi fiebat, vbi hodi-
erna die praesens nunc incipit. Scripsit namque Ephesios diuus Paulus,
quantum rogaret Deum, genua sua flectens ad eundem pro illis, illisq;
vt implerentur omni plenitudine Dei, optaret. Verum quia sciebat non ita
sua dona homini infundere Deum absque conatu, labore & desiderio ho-
minis: idcirco hortatur nunc Ephesios his donis, quae illis quotidie praest-
batur ipse, sese, qui dona haec Dei cuperent, dignos idoneosque praestare.
Itaque dicit: Obscuro vos ego vincitus in Domino. Dum haec scriberet Paulus
Ephesios, Romae tunc erat vincitus catenis, & in carcere seu custodia. Pro-
pterea dicit se vincitum, non propter furtum aut homicidium, sed in Domi-
no & propter Dominum, hoc est, pro amore Domini. Sed vide quid obsce-
rat, id est, per sacra rogat: Obscuro, inquit, vt dignè ambuletis vocati-
one, qua vocati estis. Ambuletis quomodo vocationem vestram decet, vt mor-
ribus sanctitateque vitæ, id quod Christi seruum oportet, praestetis. Am-
buletis autem ad caelestem tendentes patriam cum omni humilitate & man-
suetudine. Vide quomodo humilitati mansuetudinem, hoc est, mititatem
coniungat: quas quisquis Dei esse vult seruus aut discipulus, non negligat
oportet, cum Dominus dicat: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Cum
patientia supportantes inuicem, quo alter alterius onus iuuat portare: in cha-
ritate, hoc est, non propter inanem gloriam, non propter cuiuscunque im-
portunitatem, nec propter quodcunque aliud, sed solum propter charitatem.
Inter aduersa, quae vicissim sufferitis, estote solliciti seruare vnitatem spiri-
tur, vnanimitatemque voluntatis, vt sit vobis cor vnum & anima vna in
Domino, in vinculo pacis, quo pax animorum, in exteriori que homine co-
cordia, sit inter vos vinculum quoddam & nexus vnitatis spiritus. Vnum
corpus estis mysticum in Christo, qui eodem spiritu viuificat. Vnus enim Spi-
ritus est sanctus, qui vos viuificat, docet, ducit & regit, sicut multa membra
eiusdem corporis corporalia anima vna fouet, eiusdemque vitam praestat.
Sitis igitur hoc modo vos quoque omnes in Christo vnum corpus per fidei
dilectionisque vnitatem: & sit vobis vnus spiritus, vna mens, vna voluntas,
sicut omnes in vna spe vocationis vocati estis, & quomodo simul vnū patre
habetis, ad vnam patriam ambulatis, eandemque remunerationem expe-
ctatis. Vnus est Dominus noster Iesus Christus, qui in libertatem de serui-
tute

Marc. 11.
Galat. 6.

A2or. 4.

Ioan. 8.

tute peccati vos liberauit. Vna fides, qua ei seruitur & qua colitur. Vnum
baptisma, nunquam scilicet iterabile, quodque idem est, siue à bono siue à
malo id seruo ministretur. Vnus Deus & Pater omnium. De quo Esaias di-
cit: *Pater noster es tu: nos vero lutum. Et factor noster tu, & opera manuum tuarum*
omnes nos. Ita vnus Deus & pater omnium qui est super omnes exaltatus &
supereminens, vbique & per omnia diffusus & in omnibus nobis omnia
implens, omnia possidens, omnia gubernans, & per gratiam suam in om-
nibus nobis, quotquot hanc vnitatem seruamus, quotquot in vnitatem spi-
ritus viuimus, habitans.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICAE XVII.

post Dominicam Sancte Trinitatis, Luca XVIII.

NON vno duntaxat, sed varijs tentabat modis Dominus Iesus Salua-
tor noster animas, propter quas saluandas in mundum venerat, ad
patrem reducere. Ideo pro his orabat saepius, pro his vigil noctu in
monte, aut alibi solus orando frequens morabatur, pro his synagogam ac-
cedebat Iudaeorum, pro his de castello ad castellum praedicaturus ibat. Po-
stremo ad conuiuia quoque eorum, quos sui nouit obseruatores & sibi ex-
mulos, ire non recusauit. Nihil enim omisit, quod ad animarum salutem
prodesse potuit. Omnia autem faciebat propter electos. Vnde est intelli-
gendum, quod hi soli non erant in domo pharisaei qui Christum obser-
uabant, & qui liuido animo Christum inuitantes, aliquid inuenire de-
prehendere in Christo quaesierunt, quo accusarent eum: sed fuisse etiam
ibi bonos, qui ex verbis Christi instruerentur, & ex eius edificarentur ser-
mone. Propter quos praecipue iuit, alioqui fortasse ad solos malos non iu-
rus. Dicit igitur Euangelista:

Cum intrasset Iesus in domum cuiusdam principis pha-
risaeorum sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum.

Non bono corde & sincera dilectione putamus hunc pharisaeum Do-
minum inuitasse, sed more suo pharisaico, qui erat magnam sanctitatem
externa exhibitione ostentare, in consuetudine humana opera promittere
iustitiae: latenter vero & in animo plenum esse odio, auaritia & hypocrisis.
Hoc modo pharisaeus quoque hic noster Dominum tractauit: Inuitauit qui-
dem illum ad prandium, sed subdola id videtur mente fecisse, Nam sequitur:
Et ipsi obseruabant eum: In conuiujs solet homo esse loquacior, liberior
ac familiarior. Quare Christum quoque sperabant pharisaei in aliquo ex-
cessu, quo illum notarent accusandum. Quamuis autem Christum ob-
seruantes pharisaei, non sunt in eo edificati (hoc enim non quaerebant) non
tamen Christus, sed inuidia & odium eorum eos scandalizabant. Nos ve-
ro benignitate & patientia Christi instructi confortamur, vt illius ex-
emplo aduersarios, insidiatores ac calumniatores nostros non deuitemus,
vbi pro gloria Dei aliquid agendum: sed inter malos quoque discamus bo-
ni viuere, sicut luminaria in hoc mundo. Intrauit autem Iesus domum il-
lius pharisaei sabbato manducare panem. Non de solo pane loquitur Eu-
angelium, sed quomodo vetus quoque testamentum per panem significat
cibos.

MMMM cibos

T. VI
21

Paupertas Christi.

Humilitas Christi.

Sinceritas Christi.

cibos alios quoscunque, ita hic quoque per panem manducandum, refectio-
nem intelligit paratam. Vtitur enim scriptura nomine panis pro refectio-
ne, propter significandam sobrietatem, quæ in refectioe quaerenda est. Di-
sce hic Christi Iesu paupertatem, qui nihil in hoc mundo tanquam propri-
um habere voluit, qui quasi egenus & verè pauper aliorum hominum est
ministerio refectus, ad alienas aedes inuitatus. Disce hic quoque Christi hu-
militatem, quia neminem spreuit, sed ad obseruatores & æmulos quoque
suos accessit. Disce postremò Christi sinceritatem. Nam licet ad domum
huius esset pharisei inuitatus, nõ tamen à veritate aut rectitudine declinavit,
quo minus diceret aut taceret, quod erat dicendum, aut palparet dissimu-
laratque veritatem.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

Quare Chri-
stum obser-
uauit pha-
risæi.

Math. 23.

Christi per-
fectio quæta.

Obseruatio
triplex quæ.

Philipp. 3.

Prepositus quæ
do suum ob-
seruare de-
beat subditum.

Non immerito quis suspicari hic possit hydropicum hunc pharisæo-
rum studio, qui quaereret sanitatem à Domino, procuratum, quamuis id
nesciret infirmus, sed inuidia pharisæorum ita actum, vt tunc sabbato cu-
randus veniret, quo obseruarent an sabbato curaret. Erant enim pharisei
audivissimi laudis humanæ, & à vulgo æstimabantur (quia sic æstimari qua-
rebant) singulari quadam sanctitate præditi. Inde igitur, quia gloriam, ho-
minumque opinionem amabant, inuidia moti sunt contra Christum. Quæ
videntes turbæ longo interuallo anteire pharisæorum sanctitatem, putam
sapientia, in eloquentia, in virtute miraculorum & fama, Christum neg-
lectis pharisæis sequebantur. Ideo obseruabant eum, quæstionibus quæren-
tabant, simulantes humilitatem duplici corde. Quærebant autem hoc præ-
cipue, vt in Christo quippiam inuenirent reprehensibile, quo eius deni-
grarent famam. Quo nos vehementer exultamus & gratulamur Christi
perfectio, quod ne ab aduersarijs quidem illius, licet multum insidi-
antibus & infestis, potuerit in eo inueniri quicquam, quod vel haberet
mali speciem. Quia verò diximus sæpius, quòd pharisæi obseruauit do-
minum Iesum, dicendum triplicem esse obseruationem. Prima est humi-
lilitatis & charitatis, propterea quod alium obseruans optimè sentiat de il-
lo, & cupiens eius operibus ac moribus instrui ac edificari, ideo obseruet
illum. De huiusmodi obseruatione seruidæ voluntatis, Paulus dicit: *Ob-
seruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.* Alia est obseruatio,
quæ fit per alium propter illius imperfectionem. Et hæc fit vt sicut magi-
ster suum obseruat discipulum: quem vbi in arte defecerit, quaerit instru-
ere, ita quisque obseruet alium in moribus, quem benignè erudire, corrigi-
re, seu illum vult monere, vbi deficere aut perperam agere considerauerit.
Et hæc obseruatio ex charitate venit. Tertia obseruatio contingit ex in-
uidia, qua quispiam quaerit & nititur inuenire aut explorare aliquid, quo
alium, cui non fauet, confuset. Hæc est prorsus contra charitatem, vt pote
obseruatio inuidiæ. In duabus enim primis aut is qui obseruat, aut ille qui
obseruatur, quaeritur fieri melior. In tertia ferè semper latet inuidia: hoc
casu excepto, vt dum prælatus obseruat suum subditum, pro quo rationem
reddere tenetur, aut contra quem accusationes & quærelas audiuit: quia
hæc obseruatio non pertinet ad tertiã, sed ad secundam conditionem.

Non

Non debet tamen praelatus, ubi nihil accusationis nihilve suspectum ad-
 uerit, ex sola curiositate inuestigare ac quærere quod corrigat in subdito:
 sed tunc solum debet corrigere quando aliquid denunciatur aut percipit,
 aut quando admonetur, vel ab interna inspiratione, vel ab hominis us vi-
 gilare seu accusati alicuius vitij veritatem explorare. Scriptum enim est: *Prover. 14.*
Non quæras iniquitatem in domo iusti, nec vases iræ quem etus. Itaque qui nullius *Observatio*
 habet rei curam sibi commissam, non rectè obseruat alium, nisi (vt supra di- *charitatis*
 xi) id fiat ex singulari charitate, qua timet suo fratri confusionem, ignomi- *que sit.*
 niam aut ruinam. Itaque Dominus habens hydropicum ante se, cuius infir-
 mitas orabat, dixit, vt sequitur.

Et respondens Iesus dixit ad legisperitos & phariseos, di-
 cens: Si licet sabbato curare?

Quid responderit (inquit) Dominus, mirum est, qui nihil fuit interro- *Responso*
 gatus. Verùm est, nil ad phariseorum verba, sed ad eorum cogitationes & *Christi ad*
 corda respondit. Nouit enim quid in illorum ageretur cordibus. Sentiebat *cogitationes*
 eos ad murmurandum, perperam què iudicandum paratos, si sabbato cura- *phariseorū.*
 ret. Ideo quo minus illi scandalizarentur, qui ex cecitate sua scandalum sibi
 sumebant, non ex Christi operibus, eorum respondit cogitationibus dicens,
 interrogando eos, antequam in sabbato curaret languidum, atque eos ne
 scandalizaretur præmonere, seu rationem reddere volens, dicit: Si licet sab-
 bato curare? Licet ne (inquit) hominem sanum facere miraculosè atque po-
 tentia diuina? & hoc in sabbato? Hoc enim modo curare nihil est contra sab-
 batum agere, cum sit opus diuinum, pium, cum sit opus charitatis, quod ad
 Dei fiat honorem, quod Dei omnipotentia contemplationem, deuotionem,
 ac Dei amorem excitet. Huiusmodi opera à Deo non sunt prohibita, vt eti-
 am præcepta sint fieri in sabbato, & ad huiusmodi sit opera institutum sab-
 batum, siue celebritas sabbati, qua diuinis operibus contemplandis va-
 cemur.

At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum, sanauit eum,
 ac dimisit.

Non interrogauit Iesus phariseos, quid liceret dubitans, sed eorum cõ-
 futare cupiens errorem ac temerarium iudicium interrogauit. Ipse enim
 nouit quid sentiebant. Verùm nihil respondentes pharisei, tacuerunt. Non
 enim habuerunt quid responderent. Nec latuit eos sapientia Christi, vt quic-
 quid respondiissent, aut imperfectum, aut ineptum aut temerarium id fuis-
 set. Tacebant igitur, sed retinebant nihilo minus suam obstinatam cæcã
 opinionem de Christo, quod curare hominem violatio esset sabbati. Atq;
 ideo non verbis, sed opere quid liceret, Dominus illis ostendit. Siquidem
 infirmum manu apprehendens sanauit sine verbo, sine oratione, sola sua
 voluntate imperante. Sanatum verò dimisit, hoc est, abire fecit, quo vide-
 rent omnes perfectè illum curatum. Post hoc quia vider eos in cordibus
 suis murmurare sequitur:

Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum bos aut asinus
 in puteum cadit, & non continuo extrahet illum die sabbati?
 Et non poterant ad hæc respondere illi.

T. VI
21

Viso hoc tam grandi miraculo, nihil ædificati sunt pharisæi, sed fatue iudicabant Christum violasse sabbatum. Arque ideo ad illorum cogitationes iterum respondens Dominus, dixit: Cuius vestrum bos in puteum cadens sabbato non extrahitur? Si licet iumento subuenire grandi cum labore in die sabbati, subuenire homini non licet? Quasi dicat: Auaritia excæcat vos vestra, qua res vestras perire non vultis, vt non videatis multo magis misericordiam faciendam homini, puta rationali creaturæ, quam iumento. His pharisæis similes sunt quidam pastores Ecclesiarum aut prælati, quibus maior est cura pro animalibus, pro iumentis & equis suis, quam pro animabus subditorum. Aegrotat equus, & quæritur remedium: periclitatur subditus, & dissimulatur. Quotidie vident subditos delinquere in ebrietatibus, impudicijs, blasphemijs, & impijs iurationibus: & adeo non arguunt, vt etiam se inter illos quasi delinquentium capita constituent. Itaque quando è faucibus diaboli extrahere animam alienam contenderent, qui suas proprias venditant diabolo animas, alienasque suo seducunt exemplo? Hoc dictum sit ad illos, qui plus dolent (si infirmetur) pro oue aut pro porco, quam pro anima subditi. Nostrum tamen õ filij non est de alijs iudicare. Nescimus bona eorum, etsi videamus mala. Nam quales sint adhuc futuri, ignoramus. Ingemiscamus igitur & compatiamur alienis peccatis. Quod autem ad Christi verba respondere non poterant pharisæi, mirum non erat. Conclufi enim erant vt aliter sentire aut contradicere non possent vtentes ratione, licet eos ad alia stimularet inuidia. Videbant enim omnia secreta sua Christo (quod ex verbis eius senserunt) nudata & patefacta. His itaque in hoc confutatis, ad curationem spiritualis eorum hydropifis, hoc est, ad curandam illorum superbiam se conuertit.

Pharisæis
iis similes
qui sint.

Respondere
cur non po-
tuerit Chri-
sto pharisæi.

Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit ab illo inuitatus: & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.

Auiditate honoris & ambitionis quærebant pharisæi primos accubitus in conuiujs. Quos arguere volens Dominus Iesus, vsus est parabola, intendens stimulare ambitionem, & ad humilitatem eos reducere. Admonet igitur eos honestatis, ne supremum quærant locum, vnde postea cogantur descendere (quod turpè esset) ad locum inferiorem. Vult enim magister humilitatis mensuram nos nostram agnoscere, ne ingeramus nos ad honores, sed optemus potius nesciri, & non reputari. Quod si alij nos honorare voluerint, non est nobis importunè nimis resistendum, nec pertinaciter abnuendum. Si enim inuitus fueris honoratus, nihil te lædit honor, in quo non delectaris. Laudatior igitur est, qui verecundè & humiliter acquiescit, indignum sese interim honore agnoscens, nec de honore quem tolerat magis quam acceptat, sibi quicquam asseribens, quam ille qui importunè renitens alios contristat. Modestiam hanc Salomon quoque commen-

Mensuram
quomodo
sua agnos-
cere debeat
homo.

Honor quem
non sequat.

dans circa honoris appetitum, eadem quæ hic Christus suadet, dicens: *Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris. Melius est ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humiliaris coram principe.* Prou. 25.

Sed cum vocatus fueris, vade & recumbe in nouissimo loco: ut cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

Non putandus est Christus nos velle docere, quomodo efficiatur gloriosi, sed honestatem atque ciuitatem docet. Quid autem hanc modestiam ac ciuitatem sequatur, indicat dicens: Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

Non igitur nos humiliare debemus, ut gloriam inueniamus (quod est hypocritarum & adulatorum) sed quod iustum & honestum est, honestè & iuste faciamus. Ad Dei igitur honorem & contemptum nostri simus feruentes, & in nobis ipsis tam in cognitione, quam in affectione humiles. De gloria autem nihil nobis vendicemus, sed fugiamus potius honores. Quod si (ut scriptum est) fugientes gloria nos sequatur, hoc ignorantia & benevolentia tribuamus hominum, qui aliquid nos existimantes, cum nihil simus, honore quærunt nos afficere. Debet autem nobis magis certa esse nostra notitia, quam ut aliena existimatione efferamur. Loquitur tamen etiam hic Christus, hoc modo phariseos arguens, quod gloriam non solum indignè, sed etiam ineptè & stolidè quærerent, quasi diceret: Si gloriam hominum quæritis, imprudenter agitis, constituendo vos in superiori loco, unde maior vobis oritur ignominia. Despicit enim vos vnusquisque aduertens ambitionem vestram, poteritque fieri, ut turpiter humiliemini in omnium aspectu. Sed si gloriam quæritis, honestius facietis humiliter agendo, ut gloria magis vos, quam vos gloriam, quærat. Honestius enim audies ad honoratiorem locum te vocantem, quam ut audires de superiori ad viliozem te deducentem.

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

Non dicit, Omnis qui exaltatur, humiliabitur, sed qui se exaltat, hoc est, qui magnus vult esse, æstimari ac præferri, hunc etiam sua temeritas humiliabit. Superbia enim in omni homine est detestabilis. Et qui se humiliat, exaltabitur. Non intelligendum est nec consultum, ut se quis humiliet propterea, ut exaltetur, hoc enim duplex foret superbia. Non est autem dubium eiusmodi inueniri homines, qui propterea humilitatem fingant. Scriptum namque est: *Est qui nequiter se humiliat, & interior a eius plena sunt dolo.* Hic bis est superbus, quia superbus est & fingens se humilem, cum non sit. Est etiam hypocrita. Moses superbiam, quam sit exosa Deo, indicat, dicens: *Anima qua per superbiam aliquid commiserit, quoniam aduersus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo.* Humilitas ficta vult duplex superbia. Eccl. 10. Num. 15. Superbia quæ fit Deo exosa.

Fugite igitur superbiam, quoniam vbique in sacra scriptura eos maximè legimus Deo & eius iustitia vindice humiliatos. Adam quia per obedientiam Deo se noluit subijcere, nonne humiliatus est? Dathan & Abiron qui Genes. 1. Reg. 18.

T. VI
21

Num. 16.
Esaia 36.
Iudith 9. 11.
Daniel 4.
1. Mach. 15.
2. Mach. 6.
In humilitate
te quomodo
fruiendum.

Mos imperium contempserunt, nonne terra deglutiuit Absolonem contra patrem suum David insurgentem, quomodo Deus humiliavit Deinde vi- de Sennacherib, Holofernem, Nabuchodonosor, Nicanorem, Antiochum & superbissimos quosque, quibus sunt ignominijs & supplicijs detriti. Sta- igitur in veritate, vt omnis qui se exalcat, humilietur, & qui se humiliat, ex- altetur. Estote igitur filij charissimi viuentes in humilitate, altiora & men- suram vestram quæ excedunt, non appetatis. Optetis esse magni, perfecti, sancti & sinceri in oculis Dei, non in oculis hominum. Diligatis sanctita- tem, non appetatis magnitudinem. Oprate vt inter omnes homines Deum maximè diligatis, vt sitis fidelissimi obedientissimi quæ eius serui Et hoc id- eo, vt illi propterea placeatis: non vt præ alijs excellentes sitis aut appare- tis. Amat Deus deuotionem, amat feruorem, amat charitatem, non amat singularitatem aut extollentiam. Dominus noster Iesus Christus hæc eadem aliaque cuncta, quæ à nobis requirit, nobis quoque largiatur, qui est benedi- ctus in secula, Amen.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

De multiplici genere conuiuiorum, & de institutione sabbati.

Euangelij lu-
cus institutio-
nes piæ quæ
sunt.

Cum intrasset Iesus in domum cuiusdam principis pharisæorum sabbato manda- care panem, & ipsi obseruabant eum. Lucæ XIV. Multa sunt quæ in hoc nobis Euangelio innuuntur, instruuntia nos ad pietatem. Nam quod Dominus intrat domum principis pharisæorum manducaturus panem, monstrat non esse illicitum ire ad prandium, cenam seu conuiuium, si ta- men illud fuerit honestum & moderatum. Quantum autem Dominus se hu- miliauerit æmulis suis, ex hoc liquet, quod ad prandium non recedere pharisæorum: eorum scilicet, qui inuidi obseruabant eum. Omnia enim sustinuit propter animas. Est autem nobis occasio hic quædam dicendi de conuiujs, quæ sub multiplici contingunt differentia: quorum quedam pro- banda sunt, quedam vituperanda. Primo enim quedam sunt conuiuia ex naturali dilectione, cuiusmodi conuiuia permittit exerceri in domibus filio- rum suorum sanctus Iob, qui filios suos benedicens, sollicitus erat, ne fortè quicquam agerent, quò offenderent Dominum. Et hoc similiter laudatur in parabola de prodigo filio, cui pater ex naturali dilectione paternâ in- staurauit conuiuium ad gratulandum ex perditione redeunti. Secundum est conuiuium, quod ex benigna exercetur pietate, cuiusmodi sanctus To- bias contribulibus suis ac pauperibus non raro parauit conuiuium. Solus enim ægre manducabat vir religiosus, non ob aliud, nisi vt dona Dei egenis quoque participaret. Et tu relinque magnos diuites, optimates quæ extra do- mum tuam. Illi enim in domo sua habent comedere. Qui si tecum prandent, tantum impensarum propter illos absumentur, vnde viginti pauperes alios aut triginta refecisses, ne dicam centum. Nonne dulcius tibi foret, vt eisdem impensis seruas, imò nullo penitus alio sumptu exhibito, Christum loco diuitum centies tecum haberes in mensa, quam vt ingentem adeo inu- tiliter in conuiuia profundas pecuniam pro gratia & fauore hominum conquirendo? Sed, inquis, amicitia hominum egeo: non reprehendo. Vt- nam pro charitate aut necessitate fierent moderata & licita conuiuia. Sed aliud

Conuiuium
dilectionis
naturalis
quod.
Iob 1.
Lucæ 14.
Conuiuium
pietatis q.
Tob. 2.

Pauperes cur
potius ad co-
uiuia vocan-
di sint quam
diuites.

aliud est conuiuium, pro quo ab hominibus recipis mercedem temporalem, aliud est, quod Christi contemplatione, aliud quod propter homines facis. Vt tamen dixi, honesta moderataque conuiuia non obiurgo: ad alia autem (cuiusmodi Tobias fecit, filioque suo facienda mandauit) etiam hortor & precibus inuito. Cuiusmodi, inquis, sunt? Vt de his, quæ cum tua familia, nullis alijs additis impensis, eras manducaturus, impartias simul vni alteri ve peregrino, aut pauperi, aut viris religiosis Deum timentibus, gaudeasque verè & ex animo lateris, Christum te habere in mensa tibi assidentem. Nam Christum certissime habes, si in paupere Christum contemplaris, si Christi amore pauperem pascis, si Christi denique nomine pauperi benefacis. Non te fallere potest veritas, dicens: *Quicquid vni ex minimis meis fecistis, hoc mihi fecistis.* Vtinam assuesceres, vtinam hunc tibi morem induceres, quem sancti quidam Dei amici sibi induxerunt, licet diuites, quo solus prandium nunquam sumeres, ad mensam nunquam sederes, nisi pauperem aliquem virum, quem Dei amore tecum reficias, habeas. Eadem sunt impensæ, idem sumptus, eadem coquendi & parandi opera, quibus Christus reficeretur & seruus. Quamobrem si vis iucunda habere vitæ extrema, hoc consilium amplectere, vt pauperem tecum, cui de cibis tuis impartias, habeas semper in mensa. Tertium est conuiuium, quod ex liberalitate & honesta amicitia offertur, cuiusmodi discipuli duo euntes in Emaus fecerunt Christo. Et hoc quoque laudabile est, vbi offert occasio aut necessitas pro seruanda charitate. Hoc modo non improbantur recreationes ac cœnationes licitæ vicinorum & artificum in diebus festis, vt simul tunc ad nutriendam inter se dilectionem donis Dei reficiantur. Non tamen opus est hic magnis impensis, quia vbi tenuitas est, ibi etiam iuxta hoc sunt epulæ paratæ, ne magis comestatio queratur, quam charitas. Solent enim pauperes suo modo conuiuari, vt vicinus ad vicinum suum, quem sibi parauerat cibum comportet, illeque quam Dominus dedit benedictionem amico ad se venienti apponat. Itaque si absque ebrietate, absque lasciuia & gratuitis impensis honestè de his quæ parauerat sibi comportatis vicini commanducarent, non posset improbari, quia charitas in huiusmodi quandoque læsa redintegraretur fouereturque, ne tanta esset inuidia inter eiusdem artificij professores. Verum, vt dixi, sobria, moderata, atque honesta hæc debent esse conuiuia, non ad detractiones, sed charitatis instaurationem instituta, in quibus Deo non carni, non mundo, nec diabolo seruitur. Quartum est conuiuium, quod ex honore, hoc est, quod animo honorandi exhibetur. Hoc modo Leui Christo exhibuit conuiuium. Huiusmodi conuiuium etiam si homini exhibeatur, licitum est, puta vt quod Apostolus monet, cui honorem, honorem, id est, cui debes exhibere honorem, impendas honorem, modo nihil in hoc sit conuiuium, vnde offendatur Deus. Quintum est conuiuium ex consuetudine, vt fit in nuptijs, vbi coniuges cum gaudio & festiuitate quadam coniunguntur. Hoc conuiuium etiam sanctorum fuit, sicut legitur de iuniore Tobia senioris filio, cui Angelus Raphael, vt Samaritanam Raguelis filiam in vxorem acciperet, persuasit, propterea quod illi ex lege debebatur. Vbi pro viriisque coniunctione narratur con-

Tob. 2. 4.
Christus quomodo ad mensam sit recipiendus.

Matth. 25.

Conuiuium liberalitatis quod.
Luc. 24.

Conuiuium honoris quod sit.
Marc. 4.
Matth. 9.

Conuiuium consuetudinis quod.
Tob. 7.

T. VI
21

Ioan. 7.
Conuiuium
ostentationis
quod sit.
Liber 7.
Conuiuium
voluptatis
quod sit.
1. Reg. 5.
Luc. 6.
Conuiuium
ambitionis
quod sit.
1. Reg. 1.
Conuiuium
malignitatis
quod.
2. Reg. 17.

Exod. 16.
Sabbatum
vniuerso m^o
do in veteri
testamento,
& alio modo
in nouo ob-
seruatur.

Genes. 7.

Qui ascendit
ad quibus sit
peccatum in
die festo.

Festitates
ad quid insti-
tute & quo-
modo sancti-
ficanda.

uiuium in domo Raguelis seruatum. Huiusmodi autem conuiuia aut solen-
nitates quam non displiceant Christo, quamdiu tamen hæc intra fines suos
sefe continent, palam est ex hoc, quod Christus in nuptijs eiusmodi interfu-
rit conuiuio, vinumq; ex aqua mutauerit. Sextum est conuiuium, quod fit
ex ostentatione magnificentia. Et hoc modo rex Assuerus grande fecit con-
uiuium, vt in Esther legitur. Hoc modo hodie quoque sumptuosa nimis
multa sunt conuiuia, ad ostentationem solam pertinentia. Et hoc conuiu-
um non laudatur in scriptura. Septimum erat conuiuium ex voluptuositate,
quale erat conuiuium Nabal & epulonis diuitis in Euangelio: & hoc
quoque reprehenditur in sacra scriptura. Octauum est conuiuium ambitio-
nis, quod Adonias instante electione regis fecit, inuitatis optimatibus de
curia patris sui Dauid, per quos ad se regnum ducere querebat. Nonum con-
uiuium legitur Absolonis fuisse, quod erat malitia, in quo fratrem suum
occidit Ammon. Ad hoc namque ordinauit conuiuium, vt Ammon ubi tem-
peratus esset, armatis obrutus occideretur in vltionem Thamar violata
sororis suæ. Hæc quatuor vltima conuiuia fuerunt mala. Priora enim aut
laudata, aut saltem toleranda. Vestrum erit si filij ex his secundum eligere
conuiuium, quo Tobiam imitemini sanctum, eiusque antecessores, patri-
archas sanctos.

Secundum quod in Euangelio nobis innuitur, est de violatione aut ob-
seruantia sabbati. Cuius obseruatio quæ esse debeat vt sciatur, animadu-
tendum de obseruatione sabbati præceptum nobis à Deo esse datum: quod
alio tamen modo in nouo, alio in veteri testamento obseruabatur. In vete-
ri enim testamento erat vt figura Christi quiescentis in sepulchro, & erat
præceptum ceremoniale, quo post sex dies qui mortalibus concessi sunt ad
operandum temporalibusque lucris insistendum, septimam Deus instituit
diem, quæ esset requies & cessatio ab omni labore. Quæ requies, vt dixi, præ-
figurabat requiem Christi post laborem passionis, & post hominis recrea-
tionem in sepulchro quiescentis. Sicut enim sexta feria creatus est homo, ita
rursus sexta feria recreatus, redemptus, renouatusque est homo. Hoc modo
in veteri lege, quantum ad hoc quod ceremoniale erat, transijt vt hoc mo-
do nos non obseruemus sabbatum. Porro quantum ad alium modum per-
tinet, quo est morale præceptum, manet etiam in nouo testamento, quo
iubemur abstinere ab omni opere seruili, vt sunt quæ fatigatione inducunt,
quatenus Deo quis liberè vacare non possit, siue hæc sint in opere naturali,
siue in occupatione terrena: cuiusmodi est negotiatio venditionis, elocatio-
nis, iudicia, quæ sitis pro rebus temporalibus, hastiludia, ludi illiciti, & re-
liqua id genus, tam externa, quæ interna alia, quæ animam detinent, ne se ad
Deum leuare possit, nec eidem vacare aut coniungi mente. Ab illis omnibus
est abstinendum. Qui autem non abstinunt, à Deo puniuntur, & ferè etiam
in hac vita. Si quidem per inopiam manent miseri, nec prodest eis vllus la-
bor vllus quaestus, vllumve lucrum, quod die quaerunt festiua & illicito
modo. Est enim sabbatum maximè in nouo testamento institutum, vt tunc
fortiatus à laboribus homo, & à studijs lucrorum temporalium, tempore il-
lo ad Deum se conuertat, animæ suæ statum expendat, peccata quæ in se re-
perit, coram Deo plangat, cauendi post hæc peccata voluntatè suam insta-
ret,

ret, h
audi
accep
nim
oper
um in
sabb
serue
alio d
bati
gandi
uari
dant
tur se
qua se
retur
iustit
hoc sic
puta n
scrip
nec co
quam
Potest
tem qu
reliqu
nit me
liam f
esse de
nitaten
tur sol
exord
in mor
eduxit
fuit di
dies ef
pro pe
rum su
cunt qu
que mi
cimo,
Hierus
Spiritu
co Chr
honor
bati so
perpet

ret, Dei præcepta, leges & beneplacita inquirat, monita sacra & Dei verbum audiat, missæ & oblationi altaris assistat, Deo se commendet, pro beneficijs acceptis Deo gratias agat. Ad hæc similia quæ alia studia se conuertat. Hæc enim sunt, ad quæ sabbatum, id est, festiuitates sunt ordinatæ. Ab illis igitur operibus, quæ hæc impediunt sancta exercitia, ne fieri possit vt quis cor suum in habitaculum offerat Deo, abstinendum est. Hoc modo sabbatum aut sabbati præceptum perseuerat etiam in nouo testamento. Nam licet non seruetur dies sabbati, seruetur tamen sabbatum, id est, requies & vacatio in alio die, puta in Dominica, quam ne cum Iudejs videamur Iudaizare, in sabbati locum nobis celebrandum instituit Ecclesia, cuius occasione interrogandi sunt hæretici nostri, qui nihil quod Ecclesia instituit, volunt obseruari (quamuis sua faciunt statuta, & eadem obseruanda tradunt, quo ostendant se non esse Ecclesiam, quam non audiendam volunt) nisi sacra cogantur scriptura. Dicant igitur cum ipsi Dominicum diem obseruent nobiscum, qua scripturæ autoritate hæc mutatio facta sit, vt sabbati festiuitas vertetur transferretur ve in Dominicam. Quæ scriptura, inquam, præcepit aut iussit hoc fieri? Nonne Ecclesia sine scriptura Spiritu sancto docta tantum hoc fieri iussit? Quod si vnum potuit Ecclesia, aut si vnum Ecclesiæ hoc licuit, puta mutare sabbatum, transferre festiuitatem eius in diem solis absque scriptura, quare Ecclesiæ alia non pari modo quæ secundum Deum sunt, nec contra scripturam pugnant instituere licet? Potest reuera hoc Ecclesia: quam qui non audierit, sit tibi, inquit Christus, sicut ethnicus & publicanus. Potest, inquam, non solum Ecclesia, sed & prælati Ecclesiarum: maxime autem qui est vniuersæ Ecclesiæ pastor, salutaria instituere, cum illi maxime reliquisque pastoribus à Domino dicatur: *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit*. Si quæris quare sabbatum potius in Dominicam quam in aliam sit diem translatum, respondetur, diem illum in signibus operibus Dei esse decoratum. Quamobrem non iniustum fuerit sabbati, in illum solennitatem transferri? Primo namque hac die, quæ apud paganos dies vocabatur solis, Deus creauit cælum & terram. Sumpsit itaque in hac die mundus exordium. Secundo, vt quidam autumant, arca Noe hac die stetit quiescens in montibus Armenia. Tertio, in hac die Dominus populum suum Israel eduxit de Aegypto in manu forti, vt quidam volunt. Quarto, hic primus fuit dies quo manna Deus pluit è cælo escam filiorum Israel. Quinto hic dies est quo ex virgine natus est matre. Sexto eodem die circumcisus est pro peccatis nostris, primo fundens sanguinem. Septimo in illo die signorum suorum fecit initium, aquam in nuptijs mutans in vinum. Octauo, dicunt quidam hoc die Christum quoque baptizatum. Nono, satiauit quinque millia hominum Christus de quinque panibus & duobus piscibus. Decimo, introductus est Dominus Iesus cum honore & ramis palmarum in Hierusalem. Vndecimo, hoc die Christus resurrexit. Duodecimo, hoc die Spiritum sanctum misit. Ob tanta igitur beneficia, quæ nobis in die Dominico Christus exhibuit, ob tanta magnifica opera, quibus hunc diem Christus honorauit, rectè merito quæ in nouo testamento in diem Dominicum sabbati solennitas est translata: quo etiam die resurrectio nostra atque læticia perpetua significatur. Si quæris, quibus operibus vitatur seu transgreditur

NNNN festi-

Sabbatum
cur in Domi-
nicam diem
mutatum sit
in nouo te-
stamento.

Ecclesiæ eius
que prælati
licitum esse
salutaria in-
stituere.

Matth. 18.
Lucæ 10.
Dominicæ
diei præroga-
tiua singularis
quæ.

Gen. 1.

Gene. 8.

Exod. 12.

Exod. 16.

Lucæ 1.

Ibidem.

Ioan. 1.

Matth. 3.

Ioan. 6.

Matth. 21.

Marc. 16.

Act. 1.

T. VI
21

Festiuitas
quibus operi-
bus vitetur,
& quibus no.
Festiuitates
laboribus
manu vio-
lari.

festiuitas sabbati aut dominicæ, dicendum est: Primo, labore manuum, propter præceptum quod à seruuili iubet opere abstinendum. Excusatur tamen labor multiplex iuxta sententiam doctorum piorum. Primo si labor fuerit modicus, qui scilicet non diu nec vehementer impedire possit quietem in Deo. Ille enim labor, qui anîmi quietem & spiritus tollit libertatem, interdicitus est à Deo. Secundo si labor fuerit necessarius. Est autem hæc quæ excusat necessitas, quâdo labor operatiove sine rei periculo præueniri aut differri non potest, vt in messe contingit, vbi fruges inuehi necesse est interdum die festiuo. Nam iacentibus segetibus in agro, aut sceno, dum imminet, tempestas, licet, ne periculo exponantur & pereant, in die festo eadem inuehere. Simile hoc obseruatur in vindemia, si frigus ingruerit, & in captura halecum. Pistores quoque, lanij, molitores & coci, quando necessarium est, aut vt aliter prouideri non possit de alimentis hominum, puto excusantur, si in die festo sua faciant officia. Quamuis hæc omnia sint intelligenda, vt festiuitati, quantum potest nihilo minus tribuatur, & quam fieri potest, festo minus derogetur, quo manè scilicet audiatur missa & verbum Dei. Hic colliguntur quoque pharmacopolæ, medici, chirurgici, qui hominem iuant arte medicinæ, nec propterea violatur sabbatum. Quod Christus quoque confirmat, dicens pharisæis in Euangelio hodierno: Cuius vestrum bos aut asinus in foueam cadet, & non extrahet eum die sabbati? Tertio excusari potest labor pietatis, vt si pro pauperibus aretur aut metatur gratis propter Deum purè & non spe vlla remunerationis aut fauoris, nec aliqua affectione id fiat carnali ac sensuali, sed Dei puro intuitu. Quarto, propter publicam utilitatem, vt si labor tempore fiat quo est necessarius, vt sit tempore obsidionis, & in bellis quando muniri infirma, & reparari lapsa oportet. Quod & Machabæi fecerunt, statuentes pugnam non detrectare in hostes, vbi necesse foret, in die sabbati. Secundo, fit transgressio festiuitatis placitando. Neque enim in festis iudicia debent seruari, cum in his quoque diebus, quando legitima seruantur ieiunia, iudicia & placita sint interdicta. Tertio, transgreditur festiuitas in mercando. Non enim ad quæstum & lucri causa venales debent tunc merces exponi, nec requiri, nisi fortasse quæ alio tempore non possunt inueniri aut haberi, aut quia iam sunt necessaria, vt infirmis & viatoribus contingit, qui eo tempore & loco quo possunt, coguntur emere. Secus est tamen de alimonia hominum, vt supra dictum est, pane, carnibus, vino, quæ post auditum officium diuinum possunt vendi. Quarto, fit transgressio festiuitatis in peccando. Et hoc modo, pro dolor, omnes festiuitates nostræ profanatae sunt, infectæ sunt, Deoque odibiles sunt. Nunquam enim plura sunt peccata, quam in festiuitatibus, peccatum autem præcipuum est, quod requiem & festiuitatem, quam anima debet habere in Deo, prorsus tollit & perimit. Tertium quod nobis hic inuenitur, est benignitas & pronitas Christi ad miserendum. Nam non obstante hoc quod pharisæi iniquè essent Christum iudicaturi, quod illum operaque eius forent calumniaturi, nihilo secius hydropicum hunc curat & abire sinit, malens à pharisæis iniquè iudicari, quam misero non misereri. Quartum est Christi sinceritas arguentis pharisæorum superbiam, arrogantiam & ambitionem, idque cum esset in eorum conuiuuium inuitatus: quo ostenditur,

1. Mach. 2.
Placitationi-
bus festum
diè violari.

Mercatura
festum diem
violari.

Peccando fe-
stum diem
violari.

Benignitas
Christi quan-
ta.

Sinceritas
Christi in ar-
guendo.

DOMINICAE XVIII. POST TRINITATEM.

ter, quam noluit illis nefarie blandiri. Quintum, eruditio atque consilium de humilitate amplectenda, quo fit ut apud Deum exaltetur, quisquis se humiliaverit. Nec solum apud Deum, sed etiam apud homines humiliantem se sequatur gloria. Vestra autem gloria alia non sit quam filij a vobis quaerenda, quam nosse diligereque Christum, eique placere, qui est benedictus in secula, Amen.

Gloriam fugientem sequi.

Gloriam quam sola quaerenda sit.

DOMINICA XVIII. POST DOMINICAM S. Trinitatis, Epistola B. Pauli Apostoli I. Corinth. I.

Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, qua data est vobis in Christo Iesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: ita ut nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus revelatione Domini nostri Iesu Christi, qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus Domini nostri Iesu Christi.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Si Pauli animus scribentis, & populi ad quem scribit animus conditionesque considerentur, nihil erit mirum, si in eadem epistola Corinthios nunc laudat, nunc vituperat, nunc arguit, nunc obsecrat, omnia pertectans ut proficit, ut vincat, ut triumphet in Christo Iesu. In civitate vnius populi, in plebis vniuersitate possibile non est, quin offendas quod laude, quod nem contra sit reprehensione dignum. Quapropter in hac lectione perfectis quos laudat loquens, paulo post ad imperfectos sermonem conuertit, illos quoque in eadem epistola reprehensurus. Hac, ut dixi, ad eiusdem civitatis populum scribit vnumquemque sibi manifestans, quo vel notatum ac reprehensum, aut laudatum & in bono confirmatum se sentiat. Itaque hic dicit: Gratias ago Deo meo pro vobis, semper exhilaratus in gratia Dei, quae data est vobis. Aut, gratias ago Deo meo pro vobis, propter gratiam quae data est vobis, non in Petro aut in Paulo, sed in Christo Iesu: quia in illo & per illum omnium bonorum donorumque spiritualium divites facti estis. (Nihil enim deest timentibus eum) in omni verbo, hoc est, in dono omnium linguarum: quia & huiusmodi qui hoc donum habebant, inter eos erant. Aut in omni verbo, hoc est, in omni eruditione & exhortatione verbi, quia scitis eum, qui lapsus est, erigere & stabilire verbo Dei, & in omni scientia intellectuque scripturarum sicut testimonium Christi, quo testatus est credentibus dona se vberiora daturum post resurrectionem & ascensionem suam, in vobis confirmatum & impletum est. Aut ita: Vos abundantis verbo & scientia, quo non solum vobis nihil desit in omni scientia, sed etiam alios possitis fulcire confortareque in fide: ita ut testimonium Christi, quod omni homini a vobis id poscenti debetis reddere de fide & spe, quae est vobis in Christo Iesu, adeo in vobis confirmatum est, ut nihil vobis desit in vlla gratia ad vestram salutem, aut ad aliorum aedificationem vobis necessaria. Vobis, inquam, magno desiderio expectantibus revelationem

1. Cor. 13.

Esai. 40.

1. Pet. 3.

